

Ainu Dyhr ja Katariina Kainulainen

Monimuotoisten perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvattajien näkökulmia

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

21.1.2026

Tiivistelmä

Tekijät:	Ainu Dyhr ja Katariina Kainulainen
Otsikko:	Monimuotoisten perheiden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa – varhaiskasvattajien näkökulmia
Sivumäärä:	30 sivua + 1 liite
Aika:	21.1.2026
Tutkinto:	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat:	Lehtori Mona Laine Yliopettaja Jyrki Konkka

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia monimuotoisten perheiden kohtaamista varhaiskasvatuksessa. Monimuotoiset perheet ovat yhä yleisempiä varhaiskasvatuksessa. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on merkittävä osa varhaiskasvatusta ja usein tutkimuksissa keskitytään vain lapsiin. Opinnäytetyössä keskityttiin varhaiskasvattajien näkökulmaan, jotta voitaisiin tutkia varhaiskasvattajien osaamista kohdata monimuotoisia perheitä. Tutkimuskysymyksiksi valikoituivat ”Miten varhaiskasvattajat kokevat osaamisensa ja valmiutensa kohdata monimuotoisia perheitä?” ja ”Miten varhaiskasvattajat toimivat yhdenvertaisuuden edistämiseksi perheiden välillä?”.

Työelämäkumppanina toimi Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikkö Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari. Yksikössä kerrottiin olevan monimuotoisuutta vähän, mistä heräsi kiinnostus aiheen tutkimiselle. Osallistujat rajautuivat yksikön varhaiskasvatuksen opettajiin ja lastenhoitajiin.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii monimuotoisten perheiden yhdenvertainen kohtaaminen. Viitekehyksessä tarkastelemme monimuotoisuutta ja monimuotoisten perheiden asemaa nyky-yhteiskunnassa. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin kyselylomakkeella yksikön varhaiskasvattajilta. Kyselylomakkeen tuloksia analysoitiin teemoittelulla. Tulosten perusteella teemoiksi nousivat monimuotoisten perheiden tunnistaminen, yhdenvertainen kohtaaminen, perheiden kanssa kommunikointi sekä koulutustarve ja ajankohtaisuus.

Kyselylomakkeella saatujen vastausten perusteella varhaiskasvattajilla on tarkoituksenmukaista osaamista ja valmiuksia kohdata monimuotoisia perheitä. Varhaiskasvattajat hyödyntävät monipuolisesti eri menetelmiä ja toimivat sensitiivisesti yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyömme täydentää monimuotoisia perheitä koskevaa rajallista tutkimustietoa ja korostaa kohtaamisen merkityksellisyyttä. Jatkossa aihetta voisi tutkia perheiden näkökulmasta tai laajentaa osallistujiksi myös varhaiskasvatuksen sosionomit.

Avainsanat: varhaiskasvatus, monimuotoiset perheet, yhdenvertaisuus, kohtaaminen

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Authors: Ainu Dyhr and Katariina Kainulainen
Title: Engaging with diverse families in early childhood education and care – from the perspective of early childhood education professionals
Number of Pages: 30 pages + 1 appendix
Date: 21 January 2026

Degree: Bachelor of Social Services
Degree Programme: Social Services
Instructors: Mona Laine, Senior Lecturer
Jyrki Konkka, Principal Lecturer

The purpose of the thesis was to study engagement with diverse families in early childhood education and care (ECEC). Diverse families are becoming more common in ECEC. Collaboration with families is a significant part of ECEC and studies often only focus on the children. This thesis approached the perspective of ECEC professionals to study their expertise in engaging with diverse families. The research questions were: “How do ECEC professionals experience their knowledge and preparedness in engaging with diverse families?” and “How do ECEC professionals act to promote equality between families in ECEC?”.

The working life partner was an ECEC unit of the City of Helsinki named Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari. The unit mentioned that there was limited diversity, which sparked an interest in researching the topic. The participants consisted of ECEC teachers and childcare workers of the unit.

The theoretical framework of the thesis focuses on the equal engagement of diverse families. It examines diversity and the position of diverse families in today’s society. The thesis is qualitative research, and the data were collected through a survey with personnel of the working-life partner. The survey results were analyzed using thematic analysis. Based on the results, the following themes emerged: identification of diverse families, equal engagement, communication with families and educational need and topicality.

According to the results ECEC professionals possess appropriate expertise and abilities to engage with diverse families. They utilize a variety of methods and act sensitively to promote equality. Our thesis supplements the limited existing research on diverse families and emphasizes the importance of meaningful interactions. In the future, the topic could be explored from the perspective of families or by expanding the participants to include Bachelors of Social Services in early childhood education.

Keywords: early childhood education and care, diverse families, equality, engagement

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus	2
2.1	Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma	3
2.2	Varhaiskasvatuksen arvopohja	4
2.3	Varhaiskasvatuksen laatu	4
3	Työelämäkumppani	6
4	Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa	6
4.1	Monimuotoiset perheet ja niiden asema nyky-yhteiskunnassa	7
4.2	Yhdenvertaisuus	9
4.3	Yhdenvertainen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa	10
5	Opinnäytetyön toteutus	11
5.1	Osallistujat	12
5.2	Kyselylomake	13
5.3	Teemoittelu laadullisessa tutkimuksessa	15
6	Tulokset	15
6.1	Monimuotoisten perheiden tunnistaminen	16
6.2	Yhdenvertainen ja sensitiivinen kohtaaminen	17
6.3	Kommunikointi perheiden kanssa	18
6.4	Koulutustarve ja ajankohtaisuus	19
6.5	Tulosten yhteenveto	20
7	Johtopäätökset	21
8	Pohdinta	23
	Lähteet	26
	Liitteet	

1 Johdanto

Varhaiskasvattajat kohtaavat päivittäin varhaiskasvatuksessa lasten lisäksi myös heidän perheitään. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on merkittävä osa varhaiskasvatusta. Eerolan, Paanasen ja Repon aiheeseen liittyvässä tutkimuksessa tultiin tulokseen, että perheistä puhuttaessa nähdään perheet sekä normaaleina että monimuotoisina (Eerola & Paananen & Repo 2021: 489). Tämän kaltainen ajattelutapa asettaa perheet eriarvoiseen asemaan. Frost ja Goldberg ovat myös tutkineet monimuotoisten perheiden asemaa varhaiskasvatuksessa ja sitä, kuinka inklusiivisella ympäristöllä on suuri merkitys perheille. Varhaiskasvattajat kohtaavat perheitä työssään päivittäin, minkä takia arvostava, kannustava ja vastaanottava kommunikaatio on merkittävää varhaiskasvattajien ja perheiden välillä (Frost & Goldberg 2020). Tässä opinnäytetyössä haluamme vastata tutkimustarpeeseen, joka koskee monimuotoisia perheitä, ja tarkastella varhaiskasvattajien toimintatapoja kohdata perheitä sekä edistää ajattelutapaa, jossa kaikki perheet nähdään tasa-arvoisina. Odotamme aineistosta nousevan esiin varhaiskasvattajien lisäkoulutustarpeen, sillä oman ammatillisuuden kehittymisen myötä olemme havainneet, että vuosien aikana monimuotoisista perheistä käytävä keskustelu on muuttunut. Verrattuna omaan lapsuuteemme aihe on nykyään huomattavasti aiempaa näkyvämpi sekä varhaiskasvatuksessa että yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Opinnäytetyössä tutkimme, miten varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat monimuotoiset perheet. Se on suunnattu kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille ja asiakkaille. Opinnäytetyömme auttaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä refleктоimaan omaa työtään ja sen myötä mahdollisesti parantamaan työskentelytapojaan edistääkseen yhdenvertaisuutta perheiden välillä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä monimuotoisista perheistä, ja tämän toteuduttua opinnäytetyömme palvelee ennen kaikkea monimuotoisia perheitä.

Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä työelämäkumppanimme Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari varhaiskasvatusyksikön kanssa. Teoriaosuudessa tarkastelemme varhaiskasvatuksen toimintaa, Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa, varhaiskasvatuksen arvopohjaa ja laatua, joka muodostaa työmme toimintaympäristön perustan. Tämän lisäksi tarkastelemme moninaisuuden käsitettä, monimuotoisia perheitä ja niiden asemaansa nyky-yhteiskunnassa, yhdenvertaisuutta ja sitä ohjaavaa lainsäädäntöä sekä kohtaamisen merkitystä varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, ja aineistonhankintamenetelmänä käytämme kyselylomaketta. Käytämme kyselylomakkeessa avoimia kysymyksiä, jotka mahdollistavat monipuoliset vastaukset ja auttavat yksikön varhaiskasvattajia vastaamaan omin sanoin. Aineistonanalyysimenetelmänä käytämme teemoittelua, jonka avulla tarkastelemme kyselyn tuloksia. Opinnäytetyön johtopäätöksissä vastaamme kyselyn tulosten perusteella seuraaviin tutkimuskysymyksiin: *Miten varhaiskasvattajat kokevat osaamisensa ja valmiutensa kohdata monimuotoisia perheitä?* ja *Miten varhaiskasvattajat toimivat yhdenvertaisuuden edistämiseksi perheiden välillä?* Opinnäytetyö päättyy pohdintaosuuteen, jossa käsittelemme työmme etenemistä, sen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä omaa ammatillista kehittymistämme prosessin aikana. Pohdimme myös, miten opinnäytetyön aihetta voisi jatkossa tutkia.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 2). Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toiminta perustuu Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin, varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2022: 15). Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tehtäviä ovat muun muassa edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Opetushallitus 2022: 14.) Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja sisältöä ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma sekä päiväkotiryhmien että lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat.

Varhaiskasvatuslain 37 § tulee voimaan 1.1.2030, jossa määritellään päiväkodin henkilöstön rakenne. Rakenteen muutoksen myötä vähintään kahdella kolmasosalla henkilöstöstä tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 37.) Henkilöstön rakenteen muutos varmistaa moniammatillisen henkilöstön varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvan varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin, lastenhoitajan, erityisopettajan, perhepäivähoitajan ja päiväkodin johtajan (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 26–31 §). Varhaiskasvatuksessa isossa osassa on monialainen yhteistyö, ja

varhaiskasvatusta järjestettäessä on kunnan toimittava yhteistyössä muun muassa lastensuojelun, neuvolatoiminnan ja terveydenhuollon kanssa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 7).

Varhaiskasvatuksen tavoitteissa määritellään lapselle annettavaksi yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonollista ja katsomuksellista taustaa. Lisäksi lapsen oppimisen edellytyksiä tulee tukea sekä edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena ennen kaikkea on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3.)

2.1 Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma

Helsingissä varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu kolmesta eri tasosta: valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lasten omista varhaiskasvatussuunnitelmista. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatuslakiin ja valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaan. Se koostuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöistä sekä helsinkiläisen varhaiskasvatuksen ominaispiirteistä ja toimintatavoista. Sen tarkoituksena on asettaa periaatteet ja tavoitteet pedagogiselle toiminnalle sekä arvioinnille varhaiskasvatuksessa. (Helsingin kaupunki 2024: 5–6.)

Helsinki on kansainvälinen kaupunki, jossa lapset ovat kielellisesti ja kulttuurisesti osa monimuotoista yhteisöä. Helsingissä tuetaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteuttamista. Helsingin kaupunki painottaa kaikessa toiminnassaan rehellisyyttä, oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaista kohtelua ja avoimuutta. (Helsingin kaupunki 2024: 7, 16.)

Helsingin varhaiskasvatuksessa luodaan oppimisympäristöä, jossa asenneilmapiiri on moninaisuutta kunnioittava ja huomioiva. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ylläpitää rakentavaa ja avointa keskustelua moninaisen kulttuurin merkityksestä. (Helsingin kaupunki 2024: 29.) Heidän tulee toimia myös mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa (Helsingin kaupunki 2024: 22).

2.2 Varhaiskasvatuksen arvopohja

Varhaiskasvatuksen arvopohja kertoo, millaista hyvän varhaiskasvatuksen pitäisi olla. Arvot luovat perustan laadun määrittelylle ja kertovat siitä, mitä varhaiskasvatuksessa tavoitellaan ja miksi jotakin asiaa pidetään tärkeänä (Vlasov ym. 2018: 39). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan arvoperustan yleisperiaatteisiin kuuluvat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus sekä inklusiiviset periaatteet (Opetushallitus 2022: 20).

Varhaiskasvatuksessa tarkoituksena on edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Se rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu jatkuvasti lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. (Opetushallitus 2022: 21.) Se on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Siinä arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. (Opetushallitus 2022: 32.) Tämä kaikki edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä tietoa ja ymmärrystä eri kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä asioita eri näkökulmista. Se vaatii myös varhaiskasvattajilta kykyä asettua toisen asemaan. Esimerkiksi kulttuurinen moninaisuus näkyy varhaiskasvatuksessa monikielisyudessa. Henkilöstön täytyy tiedostaa olevansa lapsille kielellisiä malleja, sillä lapset mallintavat heidän käytöstään. (Opetushallitus 2022: 33.)

Varhaiskasvatuksen arvopohjaan kuuluu myös tukea lasten perhesuhteita sekä perheidentiteettiä siten, että jokainen lapsi kokee oman perheensä arvokkaaksi. Henkilöstöltä edellytetään ammatillista, avointa ja kunnioittavaa suhtautumista lapsen erilaisiin perhesuhteisiin. (Opetushallitus 2022: 21.) Tämä edellyttää henkilöstöltä perheiden monimuotoisuuden tunnistamista ja tunnustamista. Yhteistyö henkilöstön ja perheiden välillä tulee perustua luottamukseen, kunnioitukseen ja avoimuuteen. (Vlasov ym. 2018: 42.)

2.3 Varhaiskasvatuksen laatu

Varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan kolmella eri tasolla: yksikkötasolla, paikallisella tasolla ja kansallisella tasolla. Yksikkötasolla laatua arvioidaan pedagogisen toiminnan tasolla, esimerkiksi lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa, ryhmän pedagogisessa

suunnittelussa ja ryhmäportfoliossa. Paikallisella tasolla laatua tutkitaan Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnilla ja yhteisten strategiatavoitteiden arvioinnilla. Kansallisella tasolla arvioidaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen eli Karvin laadunarvioinnin perusteiden ja suositusten mukaisesti. Sillä arvioidaan esimerkiksi Helsingin varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä. (Helsingin kaupunki 2024: 61–63.)

Varhaiskasvatuksen laadun arviointi sekä toiminnan kehittäminen ja jatkuva parantaminen edellyttävät varhaiskasvatuksen järjestäjiltä toimivaa laadunhallintajärjestelmää. Toimivalla laadunhallintajärjestelmällä mahdollistetaan esimerkiksi se, että kerätty arviointitieto saavuttaa koko organisaation ja myös poliittiset päätöksentekijät. (Vlasov ym. 2018: 23.) On erityisen tärkeää, että päätöksentekijöillä on tieto varhaiskasvatuksen laadusta, jotta he voivat toiminnallaan vaikuttaa siihen. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä tarkkuutta lapsiryhmän havainnoinnissa sekä lasten ja perheiden osallisuuden varmistamista arvioinnissa. Laadukkaalla arvioinnilla varmistetaan myös henkilöstön osaamista. Arviointia toteutetaan esimerkiksi itsearviointina. Itsearviointi edellyttää henkilöstöltä reflektiivistä työtapaa eli kykyä tulla tietoiseksi omasta toiminnastaan ja toiminnan kehittämisestä. Itsearviointin tarkoituksena on saada henkilöstöä tarkastelemaan toimintaansa ja kykyä perustella toimintansa pedagogisesti. (Vlasov ym. 2018: 24.)

Lastensuojelun keskusliiton politiikkasuosituksessa todetaan, että laadukas varhaiskasvatus on lapsen oikeus, johon yhteiskuntamme tulee investoida. Määriteltyihin laatusuosituksiin kuuluu muun muassa monimuotoistuvan arjen huomioiminen ja pätevän henkilöstön riittävä määrä varhaiskasvatuksessa. (Lastensuojelun Keskusliitto 2022.) Varhaiskasvatuslaki edellyttää riittävät resurssit sekä osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa laadukkaan varhaiskasvatukseen toteutumiseen. Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on varhaiskasvatuslain säädösten mukaisesti riittävä määrä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 25).

Tällä hetkellä huolenaiheena ja näin ollen kehittämistarpeena varhaiskasvatuksessa on pätevän henkilöstön saatavuus. (Lastensuojelun keskusliitto 2022.) Henkilöstön vajeus ja vaihtuvuus uhkaavat varhaiskasvatuksen laatua, mikä heikentää perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Kiire ja kuormitus on näkynyt vanhemmille henkilökunnan poissaoloina ja vaihtuvuutena sekä väsymyksenä ja uupumuksena, mikä johtaa heikkoon per-

heiden ja henkilökunnan kohtaamiseen. (Lastensuojelun keskusliitto 2022.) Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksessa oltavan kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä lapsien määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämänsä aikaansa suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä. Henkilöstöllä tulee olla varhaiskasvatuslain mukainen varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Edellä mainitusta henkilöstön mitoituksesta ei ole sallittua poiketa henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 35–36.)

3 Työelämäkumppani

Työelämäkumppaninamme tässä opinnäytetyössä toimi Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikkö Keskisen Helsingin alueella, johon kuuluu kolme päiväkotia: Fredriksberg, Pasila ja Pikku-Duunari. Fredriksbergin päiväkoti sijaitsee Vallilassa, Pasilan päiväkoti Länsi-Pasilassa ja päiväkoti Pikku-Duunari Alppiharjussa. Varhaiskasvatusyksikössä oli syksyllä 2025 yhteensä 17 varhaiskasvatuksen opettajaa. Varhaiskasvatuksen sosionomeja ei ollut.

Otimme Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari varhaiskasvatusyksikköön yhteyttä keväällä 2025 ja yhteydenpidossa ilmeni, että he olivat kiinnostuneita aiheen tutkimisesta. Yksikössä kerrottiin olevan suhteessa muihin alueisiin monimuotoisuutta perheissä vähän. Tämän takia työelämäkumppania kiinnosti, mikä on varhaiskasvattajien ymmärrys monimuotoisten perheiden kohtaamisesta. Työelämäkumppanin tarve tutkia varhaiskasvattajien osaamista monimuotoisten perheiden kohtaamiseen vastasi tutkimuksemme tavoitteita, joten yksikön valitseminen työelämäkumppaniksemme oli luonnollista. Aihe oli myös työelämäkumppanillemme ajankohtainen, mikä teki opinnäytetyöstämme myös heille hyödyllisen.

4 Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa

Tarkastelemme perheen sekä moninaisuuden käsitteitä sekä monimuotoisten perheiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa määritellään perheen muodostuvan yhdessä asuvista henkilöistä, jotka ovat avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Perheeseen kuuluu myös edellä mainittujen henkilöiden mahdolliset lapset. Määritelmän mukaan myös yksin asuva vanhempi lapsineen muodostaa perheen. Perhe, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi, määritellään lapsiperheeksi. (Tilastokeskus 2025.)

Nykyperheen määritelmää on jo kauan haastettu, ja pelkästään perheen käsite on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen (Jokinen 2022: 312). Helsingin kaupungin infoFinland-verkkosivustolla todetaan, että suomalainen perhekäsitys on monia muita maita suppeampi (Helsingin kaupunki 2025). Tämä on haitallista monimuotoisia perheitä kohtaan, sillä perhekäsityksen mukaan Suomessa perheeksi katsotaan useimmiten ydinperhe eli vanhemmat ja lapset. Vaikka Suomessa perheelle on oma määritelmänsä, jokaisella on omanlainen perhekäsitys ja siihen liittyviä arvoja, joihin vaikuttavat myös kulttuuriset tekijät. Perheeseen voidaan kokea kuuluvan samassa taloudessa asuvien henkilöiden lisäksi myös muita ihmisiä, kuten esimerkiksi isovanhempia ja muita sukulaisia tai ystäviä. Etelä-Euroopassa sekä afrikkalaisissa kulttuureissa tämän kaltainen perhekäsitys, jossa perheeseen kuuluu koko suvun lisäksi esimerkiksi perheystäviä sekä naapureita, on tavallista. Myös perheen lapsiluvussa on kulttuurisia eroja, esimerkiksi osassa kulttuureista nähdään suuremman lapsiluvun olevan tärkeää. Jokaisessa perheessä on etnisestä taustasta johtuvia eroja sekä oma kulttuurinsa. (Opetushallitus 2025.)

4.1 Monimuotoiset perheet ja niiden asema nyky-yhteiskunnassa

Lapsen perhetilanteen ja perheen huomioiminen tukevat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. On äärimmäisen tärkeää, että jokaisen lapsen perhe tunnustetaan ja hän voi olla perheestään ylpeä. Tässä varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli. (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024: 6.) Monimuotoiset perheet -verkoston tuottamassa opissa varhaiskasvattajille todetaan, että perheet kokevat tärkeäksi, että varhaiskasvattajat ottavat selvää ja luovat puheillaan ja teoillaan tilaa monimuotoisuudelle. Perheiden monimuotoisuuden tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen myös kasvattaa luottamusta perheiden ja varhaiskasvattajien välille. (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024: 6.)

Moninaisuudella, toisin sanoen yksilöiden ja yhteiskunnan monimuotoisuudella, tarkoitetaan ihmisten välisiä eroja, ominaisuuksia ja rooleja. Eri vähemmistöryhmät sekä yksilöiden oma identiteetti ja kokemus siitä liittyvät vahvasti yhteiskunnalliseen monimuotoisuuteen. Yksilöiden monimuotoisuus voi liittyä esimerkiksi sukupuoleen, seksuaalisuuteen, etnisyyteen, kulttuurieroihin, fyysisiin ominaisuuksiin tai sosioekonomiseen asemaan. (Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry 2025.) Jokainen meistä on erilainen yksilö ja kuuluu näiden ominaisuuksien perusteella moninaiseen yhteisöön. Moninaisuus ja yhdenvertaisuus käsitteinä kulkevat käsi kädessä. Yhdenvertaisuus on moninaisuuden huomioimista, johon myös yhdenvertaisuuslaki ohjaa. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) määrää, ettei ketään saa syrjiä minkään henkilöön liittyvän ominaisuuden perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 8).

Ydinperhenormista jollain tavalla poikkeavia perheitä kutsutaan monimuotoisiksi perheiksi. Lähes yli kolmasosa suomalaisista lapsiperheistä on monimuotoisia, ja monimuotoisuus on yhä yleisempää varhaiskasvatuksessa. (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024.) Monimuotoiset perheet -verkostossa luetellaan monimuotoisiin perheisiin kuuluvan adoptioperheet, sijaisperheet, yhden vanhemman perheet, uusperheet, monikkoperheet, sateenkaariperheet, kahden kulttuurin perheet, lapsiperheet, joissa lapset ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoidoilla, sekä lapsen tai vanhemman kuoleman kohdanneet perheet (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024). Siimes määrittelee monimuotoisiin perheisiin kuuluvan näiden lisäksi myös vammaisten lasten tai vanhempien perheet ja ydinperhettä laajemmat perhekokonaisuudet (Siimes 2021).

Monimuotoiset perheet ovat ajankohtainen ilmiö, joka on alkanut näkyä vuosien saatossa enemmän myös lainsäädännössä. Normatiivista perhemuotoa ei määritellä lainsäädännössä ”oikeaksi perhemuodoksi”, mutta se näkyy luontevampana mallina verrattuna muihin perhemuotoihin. Normatiivinen perhe on perhemalli, joka tunnistetaan muita luonnollisemmin. Muita perhemuotoja ei välttämättä tunnisteta samalla tavalla ja niitä saatetaan pitää jollain tapaa poikkeavina perhemuotoina normatiivisesta perhemuodosta. (Koulu ym. 2023: 15.) Normatiivisesta perheestä voidaan myös käyttää termiä ”perinteinen perhe”, jolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi avioliitossa olevan miehen ja naisen ja heidän yhteisten lastensa muodostamaa ydinperhettä. Jokisen mukaan ”perinteinen”-sana liitetään usein perheeseen. Perinteiseen perheeseen voidaan viitata sekä arkisissa keskusteluissa että perhepolitiikassa ja perhetutkimuksessa. Tällä yleensä viitataan perheeseen, joka on jollain tapaa selkeämpi ja tarkkarajaisempi kuin nykyperhe. Verrattuna perinteisiin perheisiin nykyperheiden nähdään olevan jatkuvassa muutoksen tilassa. (Jokinen 2022: 312.)

Koska normatiivinen perhemalli tunnistetaan usein muita perhemalleja luonnollisemmin, se voi aiheuttaa lokerointia normatiivisten ja monimuotoisten perheiden välillä. Aikuisille perheiden lokerointi on yleistä, mikä näkyy esimerkiksi lasten ja perheiden palveluissa, työelämässä sekä omassa lähipiirissä. Lokerointia voi esiintyä niin tahallisesti kuin myös tahattomasti. (Siimes 2021.) Tämän kaltainen perheiden lokerointi on monimuotoisille perheille haitallista. Lokeroinnin välttämiseksi ammattilaisten koulutus perheiden moninaisuuden tunnistamiseksi on tärkeää. Puutteellinen tietämys moninaisuudesta voi johtaa siihen, että esimerkiksi palvelutilanteessa tapahtuu asiakkaan sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, etnisyyteen tai kulttuuriin liittyviä oletuksia, eli lokerointia. Oletuksia voi myös esiintyä asiakkaan perheeseen ja perhekokonaisuuteen. (Seta ry 2025.)

Vuosien aikana on tapahtunut muutoksia laeissa, jotka ovat parantaneet monimuotoisten perheiden mahdollisuuksia Suomessa. Esimerkiksi vuonna 2015 tuli voimaan laki avioliittolain muuttamisesta (156/2015). Sen perusteella osapuolten määritellään olevan kaksi henkilöä, jotka ovat sopineet menevänsä avioliittoon keskenään, naisen ja miehen sijaan (Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015 § 1). Lakimuutoksen myötä termien käyttö naisesta ja miehestä muuttui sukupuolineutraaliin muotoon. Tämä muutos avioliittolakiin mahdollistaa samaa sukupuolta olevien välisen avioliiton sekä esimerkiksi heidän mahdollisuutensa yhteiseen adoptioon.

Tämän jälkeen vuonna 2019 astui voimaan uusi äitiyslaki (1155/2019), jonka keskeisenä muutoksena oli se, että kahden äidin perheessä molemmat äidit katsotaan lapsen syntymästä asti lapsen äideiksi. Toiseksi äidiksi katsotaan lapsen synnyttänyt äiti. Äideistä se, joka ei ole synnyttänyt lasta, vahvistetaan lapsen äidiksi hedelmöityshoitoon suostumisen perusteella. (Laki äitiyslain muuttamisesta 1155/2019 § 2–3.) Tämä tarkoittaa sitä, että äitiyden vahvistamiseen ei tarvita adoptiota, joka ennen lain muuttamista vaadittiin. Laki avioliittolain muuttamisesta sekä uusi äitiyslaki tunnistavat samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteet ja näin ollen parantavat heidän oikeuksiaan.

Vuonna 2023 tuli voimaan laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023). Lain tarkoituksena on edistää muun muassa maahanmuuttajan yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista, hyviä väestösuhteita ja yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä tarpeellisten ja laadukkaiden kotoutumista edistävien palveluiden saatavuutta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023 § 1.) Laki edistää maahanmuuttajien ja myös maahanmuuttajaperheiden oikeuksia Suomessa. Myös varhaiskasvatus on velvollinen toteuttamaan näitä oikeuksia ja maahanmuuttajaperheiden asemaa varhaiskasvatuksessa.

4.2 Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuutta edistävää toimintaa ohjaavat lait, kuten Suomen perustuslaki (731/1999) ja yhdenvertaisuuslaki (1325/2014). Perustuslaki määrittelee ihmisten olevan yhdenvertaisia lain edessä. Sukupuoli, ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus tai muu henkilöön liittyvä syy ei saa olla perusteita syrjinnälle tai eriarvoiselle kohtelulle. (Perustuslaki 731/1999 § 6.) Ihmisten yhdenvertainen kohtaaminen on merkittävää niin varhaiskasvatuksessa kuin sosiaalialalla yleisesti. Yhdenvertaisuuslaki määrää varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan arvioivan, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus

muutoin toteutuu sen toiminnassa. Yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi on myös ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 6 a.)

Toimenpide yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi on positiivinen erityiskohtelu. Positiivinen erityiskohtelu on sellaista erityistä kohtelua, jonka tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä ja poistaa syrjinnästä johtuvia haittoja (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 9). Positiivinen erityiskohtelu ei ole suosimista. Suosimisessa etuoikeuksia annetaan toisia syrjivällä tavalla. Positiivinen erityiskohtelu on syrjinnälle alttiin ryhmän erityistarpeiden huomioon ottamista silloin, kun kaikkien ihmisten samanlainen kohtelu ei riitä yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Positiivisen erityiskohtelun täytyy olla suunnitelmallista sekä tarkoin mitoitettua kestoaltaan ja laajuudeltaan. Toimien tulee olla väliaikaisia, ja niistä täytyy luopua, kun tilanne on korjaantunut. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2025.) Positiivinen erityiskohtelu varhaiskasvatuksessa tarkoittaa esimerkiksi tukikorttien, erityisopettajan ja tulkin käyttöä. Erilaisten toimenpiteiden käyttö mahdollistaa lapselle osallistumisen toimintaan yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

4.3 Yhdenvertainen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

Moring ja Kaunisto käsittelevät artikkelissaan Monimuotoiset perheet -verkoston tuottamaa kyselytutkimusta sekä sitä, miten monimuotoisia perheitä huomioidaan työelämässä. Artikkelissa todetaan monimuotoisten perheiden määrän olevan todennäköisesti arvioitua suurempi, sillä tilastoissa ei näy esimerkiksi osaa sateenkaariperheistä (Moring & Kaunisto 2021: 647). Koska monimuotoisten perheiden määrä on koko ajan kasvava, täytyisi niihin kiinnittää entistä paremmin huomiota. Artikkelissa nostetaan myös esille se, että monet tutkimukset ja perheystävällisyysoppaat ovat edelleen enimmäkseen suunnattu ydinperheille eikä niissä huomioida perheiden monimuotoisuutta riittävästi. Tutkimuksen tuloksien mukaan olisikin oleellista päivittää työyhteisöjen ja johtamisen käytäntöjä tukemaan myös monimuotoisia perheitä. (Moring & Kaunisto 2021: 654.) Frost ja Goldberg tarjoavat artikkelissaan konkreettisia keinoja tukemaan monimuotoisten perheiden kohtaamista ja inklusiivista varhaiskasvatusympäristöä. Artikkelissa kehoitetaan varhaiskasvatuksessa keskittymään etenkin moninaisuuden näkymiseen arjessa sekä osallistaviin toimintatapoihin. (Frost & Goldberg 2020.) Koska varhaiskasvatuksen ammattilaiset kohtaavat työssään jatkuvasti erilaisia perhemuotoja, on tärkeätä, että kaikki perheet kohdataan oikeudenmukaisesti ja kunnioittavasti. Varhaiskasvattajien tulisi toimia inklusiivisten periaatteiden mukaisesti niin, että kaikilla olisi tervetullut olo perhemuodosta riippumatta. (Frost & Goldberg 2020.)

Inklusiivisiin periaatteisiin kuuluu dialoginen kohtaaminen. Dialoginen kohtaaminen on tärkeä ominaispiirre sosiaalipedagogisessa työssä. Avoimuus, tasavertaisuus, hyväksyntä ja keskinäinen kunnioitus ovat lähtökohtia dialogisessa kohtaamisessa. (Nivala & Ryyänen 2019: 190.) Varhaiskasvattajan päivittäiseen työhön kuuluu lasten ja heidän vanhempiansa kohtaamista. Työntekijöiltä odotetaan hyviä vuorovaikutustaitoja sekä laadukasta dialogista kohtaamista. Dialogisuus työntekijän ja asiakkaan välillä mahdollistaa luottamuksen sekä sen, että molemmat osapuolet ymmärtävät toisiaan. Dialogisen kohtaamisen avulla työntekijä pyrkii yhdessä asiakkaan kanssa ymmärtämään hänen elämäntilannettaan ja näin tukemaan häntä parhaalla mahdollisella tavalla (Nivala & Ryyänen 2019: 191). Dialogisen kohtaamisen taidot pohjautuvat kykyihin, jotka dialogia tutkinut filosofi Kai Alhanen on nimennyt. Kykyjä ovat virittäytyminen, kuvittelu, harkinta, leikki ja usko (Nivala & Ryyänen 2019: 195). Tilanteessa, jossa työntekijän täytyy tukea eri elämäntilanteessa olevaa ihmistä, työntekijän pitää *virittäytyä* eli eläytyä toisen kokemuksiin sekä *kuvitella*, jotta hänen on mahdollista tavoittaa paremmin asiakkaan kokemus (Nivala & Ryyänen 2019: 195).

Monimuotoisten perheiden kohtaamisessa on tärkeää, että varhaiskasvattajat tunnistavat omien taustojensa ja ennakkoluulojensa vaikutuksen. Ennakkoluuloja voi esiintyä esimerkiksi silloin, kun oletetaan perheen olevan heteronormatiivinen ydinperhe ja tahattomasti jätetään ydinperhemallista poikkeavat perheet ulkopuolelle. Eerola, Paananen ja Repo ovat tutkineet tätä ilmiötä tutkimuksessaan, jossa he keskittyvät etenkin siihen, miten varhaiskasvatuksen johdossa puhutaan perheistä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka perheiden moninaisuus tunnustetaan, säilyy edelleen heteronormatiivinen perhekäsitys oletuksena, erityisesti kun puhutaan niin sanotuista normaaleista perheistä (Eerola & Paananen & Repo 2021: 501). Ajattelutapa, jossa perheet jaetaan ”normaaleihin” ja ”muihin” on haitallinen, sillä se asettaa perhemuodot eriarvoiseen asemaan ja johtaa siihen, että monimuotoiset perheet jäävät ulkopuolelle. Olisi tärkeää, että varhaiskasvattajat tunnistaisivat tämän kaltaisia ajattelutapoja sekä itsessään että työyhteisössään. Vanhoista ajattelutavoista irtautuminen tukisi monimuotoisten perheiden yhdenvertaista kohtelua ja inklusiivista varhaiskasvatusta.

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa, miten monimuotoisia perheitä kohdataan varhaiskasvatuksessa ja eroaako kohtaaminen heteronormatiivisten ydinperheiden kohtaamisesta. Päädyimme tähän aiheeseen, sillä monimuotoisuus on ajankohtainen aihe nykyaikana varhaiskasvatuksessa ja se kiinnosti meitä myös henkilökohtaisesti.

Halusimme tuoda näkyvyyttä monimuotoisille perheille ja tuoda esille mahdollisia kehitystarpeita varhaiskasvattajien toiminnassa. Vastasimme seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten varhaiskasvattajat kokevat osaamisensa ja valmiutensa kohdata monimuotoisia perheitä?
2. Miten varhaiskasvattajat toimivat yhdenvertaisuuden edistämiseksi perheiden välillä varhaiskasvatuksessa?

Keskityimme opinnäytetyössämme varhaiskasvattajien näkökulmaan. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen myötä halusimme selvittää varhaiskasvattajien ammatillista osaamista ja heidän kokemuksiaan valmiuksistaan kohdata monimuotoisia perheitä. Toisen tutkimuskysymyksen myötä halusimme saada varhaiskasvattajat pohtimaan ja arvioimaan omaa työskentelyään ja työskentelytapojaan sekä kartoittamaan omien asenteiden ja kokemusten vaikutusta työskentelyyn monimuotoisten perheiden kanssa. Kyselylomakkeessa varhaiskasvattajilla oli mahdollisuus kertoa omista kokemuksistaan. Halusimme kysyä tätä, sillä halusimme saada mahdollisimman todenmukaisia vastauksia siitä, vaikuttavatko omakohtaiset kokemukset tai ennakkoluulot aiheeseemme. Lähestyimme aihetta kuitenkin sensitiivisesti, sillä emme halua loukata kenenkään ammatillisuutta.

5.1 Osallistujat

Opinnäytetyön toteutuksen alussa valitsimme osallistujiksi varhaiskasvatuksen opettajat ja sosionomit, koska molemmat ovat korkeasti koulutettuja ja molemmilla on erityisosaamista juuri varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan kuuluu etenkin erityinen osaaminen perheiden kanssa tehtävästä työstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä kulttuurisesta moninaisuudesta (Järvinen 2024: 18). Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva tuki tutkimuksemme tavoitteita, minkä takia halusimme keskittyä etenkin varhaiskasvatuksen sosionomin osaamiseen sekä perhetyön näkökulmaan työssämme. Rajasimme kuitenkin osallistujat myös varhaiskasvatuksen opettajiin ja lastenhoitajiin, sillä varhaiskasvatuksen sosionomien määrä varhaiskasvatuksessa on vielä suhteellisen pieni eikä pelkästään heiltä olisi saanut tarvittavaa tutkimustietoa opinnäytetyön tutkimukseen. Opinnäytetyömme tutkimuksen osallistujia olivat Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari-varhaiskasvatusyksikön henkilöstöön kuuluvat varhaiskasvattajat. Varhaiskasvattajat jakaantuivat varhaiskasvatuksen opettajiin ja lastenhoitajiin,

koska opinnäytetyön toteutuksen aikana yksikössä ei ollut yhtään varhaiskasvatuksen sosionomin vakanssia.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet, ja ne määrittelevät tutkijan lähtökohdat tutkimukselle. Eettiset periaatteet velvoittavat tutkijaa kunnioittamaan osallistujien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkimuksesta ei tule aiheutua osallistujille minkäänlaisia riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 7–8.) Opinnäytetyössämme huomioimme edellä mainitut periaatteet ja toimimme niiden mukaisesti.

Kunnioitimme tutkittavien itsemääräämisoikeutta, ja täten kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkittavien suostumus osallistua tutkimukseen on yksi tutkimuksen keskeisistä eettisistä periaatteista (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 8). Tutkittavien tulee olla tietoisia omista oikeuksistaan, ja tutkijoiden vastuulla on tuoda tutkittavien oikeudet ilmi. Tutkittavilla on oikeus osallistua, kieltäytyä osallistumasta tai keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa. Heidän tulee myös saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja saada totuudenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 8–9.) Halusimme vastaajien olevan tietoisia työn sisällöstä ja tavoitteista, minkä takia lähetimme kyselylomakkeen työelämäkumppanille hyväksyttäväksi.

5.2 Kyselylomake

Aineistonhankintamenetelmänä opinnäytetyössä toimi kyselylomake, jonka teimme Metropolian E-lomakejärjestelmällä. Lähetimme alustavat kysymykset työelämäkumppanillemme hyväksyttäväksi ja annoimme mahdollisuuden vaikuttaa kyselylomakkeen sisältöön, jotta pystyisimme tekemään kyselystä vastaajille omakohtaisemman, sillä vastaajien voi olla usein helpompaa vastata omakohtaisiksi koettuihin kysymyksiin (Tietoarkisto 2025). Ennen varsinaisen kyselylomakkeen lähettämistä kokeilimme kyselyn toimivuutta testilomakkeella ja kartoitimme vastausajan pituutta. Tämän jälkeen lähetimme kyselyn työelämäkumppanillemme sähköpostitse ja annoimme vastausaikaa kaksi viikkoa. Annoimme työelämäkumppanillemme mahdollisuuden vaikuttaa vastausaikaan, mikäli he kokivat sen liian lyhyeksi. Ilmoitimme myös, että kyselyyn vastaaminen kestää noin 10–20 minuuttia.

Päädymme kyselylomakkeeseen aineistonhankintamenetelmänä, koska siinä kyselyn vastaajien anonymiteetti säilyy ja se antaa mahdollisuuden avoimeen vastaamiseen sekä varmuuden tutkittavalle siitä, ettei häntä voida tunnistaa. Tieto on anonyymiä eli

tunnisteetonta, jos katsotaan, että henkilöä ei voida tunnistaa aineiston perusteella tai yhdistämällä aineistoon muualta saatavia tietoja (Tietoarkisto 2025). Kyselylomakkeessa vastaaja saattaa tuntea henkilöllisyytensä paremmin suojatuksi verrattuna haastatteluun, mikä mahdollistaa sen, että vastaaja voi vastata matalammalla kynnyksellä arkaluontoisiin kysymyksiin (Jyrinki 1974: 25). Anonymiteetti oli opinnäytetyöme kannalta tärkeää, sillä kysely sisälsi sensitiivisiä aiheita. Halusimme vastaajien kokevan turvalliseksi vastata arkaluontoisempiinkin kysymyksiin.

Kyselylomakkeen alkutekstissä kerroimme tutkivamme varhaiskasvattajien ammatillista osaamista kohdata monimuotoisia perheitä ja käyttävämme kyselyn vastauksia aineistona opinnäytetyössämme. Kerroimme vastausten olevan anonyymejä, eli kenenkään henkilöllisyys ei paljastu vastauksista. Kerroimme kysymysten olevan avoimia sekä toivovamme monipuolisia ja kattavia vastauksia, mutta kaikenlaisten vastausten olevan tervetulleita. Halusimme luoda luottamuksen vastaajiin alkutekstin avulla, sillä ihmisen kohdistuvan tutkimuksen peruslähtökohta on tutkittavien henkilöiden luottamus tutkijoihin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: 8).

Kyselylomakkeessa oli seitsemän kysymystä, josta osa oli suoria ja osa avoimia kysymyksiä. Ensimmäisissä kysymyksissä kysyimme vastaajan taustatietoja, kuten koulutustaustan, missä yksikön päiväkodissa työskentelee ja kuinka kauan on työskennellyt siellä. Kysyimme taustatietoja selvittääksemme, ilmeneekö vastauksissa eroja yksiköiden välillä ja vaikuttaako vastaajan koulutustausta tai työkokemus vastauksiin.

Neljäs kysymys kartoitti vastaajan tietämystä eri perhemuodoista. Tämän avulla pystyimme vertailemaan teoriaosuudessa mainitsemiamme perhemuotoja sekä vastaajien tunnistamia perhemuotoja ja sitä onko niissä eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä. Neljäs kysymys auttoi vastaajaa ensin pohtimaan eri perhemuotoja ja sen jälkeen vastaamaan avoimiin kysymyksiin tarkemmin ja syvemmin.

Toiseen tutkimuskysymykseen haimme vastauksia kysymyksillä 3, 5 ja 6. Kolmannen kysymyksen avulla saimme tietoa, miten perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa. Kysymyksen kautta vastaaja pystyi kertomaan, mikäli hänen päiväkodissaan on monimuotoisia perheitä. Viidennellä kysymyksellä toivoimme saavamme varhaiskasvattajat pohtimaan omaa työskentelyään ja taitojaan kohdata monimuotoisia perheitä. Annoimme mahdollisuuden vastaajalle kertoa omia kokemuksiaan ja esimerkkejä. Oma-kohtaisten esimerkkien avulla vastaaja pystyi refleктоimaan omaa työskentelyään ja näkemään työskentelyssään mahdollisia onnistumisia tai epäonnistumisia. Tämän jälkeen

kysyimme vastaajan kokemuksista lisäkoulutuksen tarpeeseen liittyen aiheeseen. Halusimme selvittää kysymyksen kautta, tarvitsisiko aihe mahdollista jatkokehittämistä. Lopuksi kysyimme vapaita ajatuksia sekä palautetta kyselystä.

5.3 Teemoittelu laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisen tutkimuksen kohteena on usein jokin yhteiskunnallisesti ajankohtainen kysymys, kuten opinnäytetyömme aihekin on. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään ihmisten toiminnassa läsnä oleviin merkityksiin tai heidän sisäisille kokemuksilleen antamiinsa merkityksiin. (Vuori 2021a.) Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka perustuu kerätyn aineiston analyysiin. Laadullinen tutkimus koostuu monenlaisista eri lähestymistavoista, joista yksi on teemoittelu (Vuori 2021a). Keräämämme aineistoa eli kyselytutkimuksen vastauksia analysoimme teemoittelun avulla. Teemoittelu on analyysitapa, jossa keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto välittää tietoa (Vuori 2021b). Teemoittelussa aineistosta nostetaan esille tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. Teemojen käsittelyn yhteydessä esitetään yleensä katkelmia aineistosta eli sitaatteja. (Juhila 2021.)

Halusimme tutkia, millä tavoin vastaukset keskeisiin teemoihin eroavat toisistaan tai löytyykö niistä yhtäläisyyksiä. Kyselymme sisälsi avoimia kysymyksiä ja arvioimme teemoittelun olevan paras menetelmä vastausten analysointiin. Valitsimme teemoittelun, sillä halusimme vertailla kyselyn tuloksia toisiinsa. Tuloksien esittelemiseen otimme suoria sitaatteja kyselylomakkeen vastauksista, joiden tarkoituksena oli havainnollistaa teemoittelua ja tehdä tuloksista helposti ymmärrettävät.

6 Tulokset

Lähetimme kyselyn Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari- varhaiskasvatusyksikön kolmeen päiväkotiin kaikille varhaiskasvattajille vastattavaksi. Kyselylomake löytyy liitteistä (Liite 1). Saimme vastauksia yhteensä neljä. Valitsimme aineiston analyysimenetelmäksi teemoittelun. Teemoittelussa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat (Juhila 2021). Teemat syntyivät kyselylomakkeen analyysin tuloksena, eli ne ovat kyselylomakkeen vastauksissa toistuvia asioita (Tietarkisto 2021). Valitsimme kyselyn vastauksista nousseet teemat teemoittelun avulla. Teemat valikoituvat vastausten yhtäläisyyksien mukaan. Ensimmäinen teema eli moni-

muotoisten perheiden tunnistaminen pohjustaa tuloksien läpikäyntiä, sillä siinä saadaan tietoa varhaiskasvattajien tunnistamista monimuotoisista perheistä. Teemat yhdenvertainen ja sensitiivinen kohtaaminen sekä kommunikointi perheiden kanssa kertovat, miten ja millaisia keinoja varhaiskasvattajat käyttävät monimuotoisia perheitä kohdatessaan. Tuloksista ilmeni sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia. Viimeisessä teemassa tarkastelimme opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuutta sekä varhaiskasvattajien mielipiteitä koulutustarpeesta. Tulosten esittämisessä käytimme vastauksista poimittuja suoria sitaatteja, sillä ne kuvastavat parhaiten vastausten sisältöä sekä lisäävät tulosten todenmukaisuutta.

Tulokset jakoutuivat neljään pääteemaan:

- Monimuotoisten perheiden tunnistaminen
- Yhdenvertainen ja sensitiivinen kohtaaminen
- Kommunikointi perheiden kanssa
- Koulutustarve ja ajankohtaisuus

6.1 Monimuotoisten perheiden tunnistaminen

Kun kyselyyn vastanneilta varhaiskasvattajilta kysyttiin, mitä eri perhemuotoja he tuntevat, he nimesivät useita eri perhemuotoja. Vastauksissa ilmeni yhtäläisyyksiä, mutta joitakin perhemuotoja mainittiin vain yksittäisissä vastauksissa. Perhemuodot, jotka luettiin useissa vastauksissa, olivat ydinperhe, yksinhuoltajaperhe, sijaisperhe, sateenkaariperhe, adoptioperhe, uusperhe ja monikulttuurinen perhe.

Perhemuodot, jotka mainittiin vain yksittäisissä vastauksissa, olivat tahattomasti lapseton perhe, eroperhe sekä nuorten vanhempien perhe. Näistä mainituista perheistä pohdintaa herätti nuorten vanhempien perhe, jota ei ole löydetyn tiedon perusteella luokiteltu monimuotoiseksi perheeksi.

Kysyttäessä, miten perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa, varhaiskasvattajat tunnistivat omassa päiväkodissa olevan monikulttuurisia perheitä. Tässä on kaksi vastausta:

”Se näkyy monin tavoin: erilaisia perhemuotoja, heidän kulttuuritaustansa (ruokavaliot, juhlat, uskonto ja tapa olla mukana lasten päiväkotiarjessa).”

”Ryhmässä on muutama perhe, joissa on kaksikielisyyttä.”

Eräessä vastauksessa viitattiin yksikössä olevan myös sateenkaariperheitä sekä yhden vanhemman perheitä:

”Otamme huomioon perheiden, esimerkiksi samaa sukupuolta olevien vanhempien tai yhden vanhemman perheet päivittäin - -.”

Vastauksista ilmeni, että kyselyyn vastanneilla varhaiskasvattajilla on tietämystä monimuotoisista perheistä ja he tunnistavat monia eri perhemuotoja.

6.2 Yhdenvertainen ja sensitiivinen kohtaaminen

Kun varhaiskasvattajilta kysyttiin, miten he toimivat työssään edistääkseen yhdenvertaisen kohtaamisen toteutumista perheiden välillä ja millaisia taitoja heillä itsellään on kohdata monimuotoisia perheitä, yhdenvertaisuus ja sensitiivisyys tulivat monissa vastauksissa esiin. Eräessä vastauksessa ilmeni yhdenvertaisuus viestinnässä sekä puheeksi ottaminen:

”Kohtaan kaikki huoltajat yhdenvertaisesti viestinnässä ja kohtaamisissa. Toki jos huoli lapsesta herää, asia otetaan puheeksi kunkin huoltajan kanssa.”

Tässä vastauksessa tuli ilmi vastaajan oma kokemus monimuotoiseen perheeseen kuulumisesta, joka vahvistaa vastaajan omaa käsitystä tasavertaisesta kohtaamisesta:

”Itse olen monikulttuurisesta perheestä, joten ymmärrän ja näen tärkeänä, että jokaista perhettä kohdataan ja kohdellaan tasavertaisesti. Ymmärtäväisyys ja sensitiivisyys auttaa töissä ohjaamaan, auttamaan perheitä erilaisissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen suunnitelman, sääntöjen ja sisällön tunteminen auttaa siihen, että osaan perheille välittää sitä tietoa sensitiivisesti ottaen huomioon heidän näkökulmansa.”

Vastausten välillä ei ollut suuria eroavaisuuksia, jotka koskivat yhdenvertaisuutta ja sensitiivistä kohtaamista. Sensitiivinen kohtaaminen mainittiin monissa vastauksissa, ja sen kerrottiin auttavan eri tilanteissa.

6.3 Kommunikointi perheiden kanssa

Kysyttäessä, miten perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa, saimme seuraavanlaisen vastauksen:

”Otamme huomioon perheiden, - - päivittäin kohtelemalla heitä tasavertaisesti ja ystävällisesti. Esimerkiksi kysymme, kenelle lapsi tekee isänpäiväkortin jne. Keskustelemme kuvien ja kirjojen avulla lasten kanssa lapsen ikätason mukaan millaisia perheitä on.”

Vastauksesta huomattiin, että päiväkodissa keskustellaan myös lasten kanssa perheiden monimuotoisuudesta lasten ikätason mukaan. Myös monikulttuuriset perheet on huomioitu päivittäisessä arjessa, kuten hakutilanteissa ja keskusteluissa perheiden kanssa. Tässä vastauksessa kuvattiin, miten perheiden kanssa kommunikointi huomioidaan:

”Näkyvyyden vuorovaikutuksessa henkilökunnan kanssa (jos kielimuuri, tarvitaan tulkkia tai muita tapoja ymmärtää ja antaa ymmärtää asioita). Perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa lastenkin kautta, heidän identiteetissään ja osallisuudessa. Kaikki nämä pitää huomioida, jotta perheet saavat tasavertaista tukea, ohjausta ja palvelua.”

Tässä vastauksessa puhuttiin kaksikielisyydestä ja siitä, kuinka se on huomioitu:

”Ryhmässämme on muutama perhe, joissa on kaksikielisyyttä. - - . Tähän mennessä perheiden kaksikielisyyttä ei näy päivittäin muutoin kuin hakutilanteissa ja vanhempien kanssa kommunikaatiossa. - - . Kommunikaatio perheiden kanssa on ollut sujuvaa.”

Seuraavassa vastauksessa nähtiin tärkeänä huomioida perheiden yksilölliset tarpeet ja kommunikoida niin, että vanhemmat ymmärtävät:

”Osaan kommunikoida eri kieliä käyttäen (kuten englanti esimerkiksi). Otan huomioon jokaisen perheen ja huoltajan yksilölliset tarpeet ja pyrin kommunikoimaan

*selkeästi ja niin, että esimerkiksi vanhemmat ymmärtävät lapsen päivän kuulumi-
set. Osaan myös hyödyntää tarpeen mukaan kuvallista tukea tai kääntäjää, jos
sille on tarvetta. Mielestäni on tärkeää ottaa huomioon erilaisten perheiden tar-
peet ja vastata niihin. Jokaisella on oikeus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi.”*

Vastauksissa todettiin, että monimuotoiset perheet on huomioitu keskusteluissa ja koh-
taamistilanteissa päiväkodin arjessa. Vastanneet varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä,
että jokainen perhe kokee tulleensa kuulluksi. Yksikössä on haluttu käyttää erilaisia tu-
kivälineitä yhteisen kommunikoinnin tukemiseksi, joka on erityisen tärkeää varsinkin,
jos yhteistä kieltä ei ole.

6.4 Koulutustarve ja ajankohtaisuus

Kysyttäessä varhaiskasvattajien omaa sekä yksikön tarvetta mahdolliseen lisäkoulutuk-
seen aiheesta, oli vastauksissa sekä yhtäläisyyksiä että eriävyyksiä. Monet varhais-
kasvattajista olivat samaa mieltä siitä, ettei lisäkoulutus olisi haitaksi, ja koki sen positii-
visena sekä virkistävänä asiana. Yksi varhaiskasvattajista koki haastavaksi arvioida yk-
sikön tarvetta lisäkoulutukselle. Yhdestä vastauksesta nousi esille koulutustarve eten-
kin nuorten varhaiskasvattajien keskuudessa:

*”Uskoisin, että tukea tarvitaan erityisesti nuorempien kasvattajien koh-
dalla, asioiden esille nostamisessa. Esimerkiksi eroperheiden tilan-
teessa.”*

Tässä vastauksessa tuli ilmi konkreettinen tarve lisäkoulutukselle koskien nuoria var-
haiskasvattajia. Seuraavissa vastauksissa painotettiin aiheen olevan ajankohtainen
nyky-yhteiskunnassa:

*”Todella tärkeä aihe, varsinkin kun nyt tuntuu perheissä tapahtuvan pal-
jon”*

”Perheiden monimuotoisuus on tätä päivää.”

Vastaukset vahvistivat käsitystämme siitä, että monimuotoisuus on osa varhaiskasva-
tuksen arkea sekä koko ajan kasvava ilmiö. Varhaiskasvattajien vastauksista ilmeni,
että valitsemamme aihe on koettu hyvin tärkeäksi sekä ajankohtaiseksi. Lähtökohtai-
sesti vastauksissa suhtauduttiin positiivisesti lisäkoulutukseen ja se nähtiin mahdolli-
suutena kehittää työtä.

6.5 Tulosten yhteenveto

Kokosimme kyselylomakkeen tuloksista yhteenveton taulukkoon (Taulukko 1.), jossa näkyvät keskivertovastaukset kysymyksiin. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyimme vastaajan yksikköä, jossa hän työskentelee ja sitä, kuinka kauan hän on työskennellyt yksikössä. Saimme eniten vastauksia Pasilan päiväkodista. Työkokemukset vaihtelivat kuukausista vuosiin. Toisessa kysymyksessä kysyimme vastaajan koulutustaustaa. Koulutustaustat jakautuivat lastenhoitajiin ja varhaiskasvatuksen opettajiin. Emme lisänneet taulukkoon 1. ja 2. kysymystä, sillä niiden keskivertovastausta ei voitu määrittää. Taulukosta näkyvät kyselyn loput kysymykset sekä niiden keskivertovastaukset.

Kysymys	Keskiverto vastaus
Kerro, miten perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa.	”Koen meillä olevan enemmän kulttuurillisesti monimuotoisia perheitä.”
Mitä eri perhemuotoja tunnistat?	”Ydinperhe, yksinhuoltajaperhe, uusperhe, sateenkaariperhe, adoptio- tai sijaisperhe”
Miten toimit työssäsi, että yhdenvertainen kohtaaminen toteutuu perheiden välillä ja millaisia taitoja sinulla on kohdata monimuotoisia perheitä?	”Kohtelen vanhempia ja lapsia samalla tavalla ja pidän avointa keskusteluyhteyttä yllä. Kysyn kunnioittavasti, jos olen epävarma jostakin. Mielestäni kohtaan perheet sensitiivisesti.”
Koetko tarvitsevasi/yksikkösi tarvitsevan lisäkoulutusta aiheeseen liittyen?	”Koulutus on aina virkistävää ja tuo usein jotain uutta ja ajankohtaista tietoa.”
Herättikö kysely ajatuksia? Kerro vapaasti ajatuksistasi sekä palautetta kyselystä.	”Mielestäni kyseessä on ajankohtainen ja tärkeä aihe.”

Taulukko 1. Yhteenveto kyselylomakkeen kysymyksistä ja keskivertovastauksista

7 Johtopäätökset

Suomessa asuvista perheistä vähintään joka kolmas on monimuotoinen ja siksi on tärkeää, että perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset ovat tietoisia perheiden monimuotoisuudesta (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024). Halusimme selvittää, millaisia taitoja varhaiskasvattajat kokevat omaavansa kohdatessaan monimuotoisia perheitä ja millaiset tekijät ja kokemukset mahdollisesti vaikuttavat siihen. Johtopäätöksissä vastaamme tutkimuskysymyksiin: *”Miten varhaiskasvattajat kokevat osaamisensa ja valmiutensa kohdata monimuotoisia perheitä?”* sekä *”Miten varhaiskasvattajat toimivat yhdenvertaisuuden edistämiseksi perheiden välillä varhaiskasvatuksessa?”*

Johtopäätöksenä voimme todeta, että tulosten perusteella varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvattajilla on osaamista ja valmiuksia kohdata monimuotoisia perheitä. Varhaiskasvattajat tunnistivat monipuolisesti eri perhemuotoja, ja varhaiskasvattajien nimeämät perhemuodot vastasivat Monimuotoiset perheet -verkoston listaamia perhemuotoja. Varhaiskasvattajat kokivat yleisesti oman osaamisensa riittäväksi kohdata monimuotoisia perheitä ja he osasivat kertoa, miten monimuotoisuus näkyy oman päiväkodin arjessa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvattajat luomaan moninaisuutta kunnioittavan ympäristön. Varhaiskasvattajien tulee toimia myös mallina lapsille moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (Helsingin kaupunki 2024: 22, 29.) Tuloksista voimme päätellä myönteisen moninaisuuden toteutuvan yksikössä. Tuloksista näkyi, että jos vastaajalla on omakohtaista kokemusta monimuotoiseen perheeseen kuulumisesta, hänellä on hyvät lähtökohdat ja ymmärrystä kohdata monimuotoisia perheitä. Omat kokemukset, esimerkiksi omasta työpaikasta tai lähipiiristä, voivat vaikuttaa varhaiskasvattajien taitoon tunnistaa ja toimia monimuotoisten perheiden kanssa.

Varhaiskasvattajat kokivat osaamisensa riittäväksi, mutta kysyttäessä koulutustarpeesta aiheeseen osa vastaajista koki sen kuitenkin hyödylliseksi. Eräässä vastauksessa nuorten kasvattajien kohdalla lisäkoulutus, etenkin asioiden esille nostamisesta, nähtiin tärkeäksi. Vastaus oli mielenkiintoinen ja herätti kysymyksen, mitä tarkoitetaan nuorella kasvattajalla. Vastaus antoi meille uuden näkökulman ajatuksesta, jossa nuoret varhaiskasvattajat erotellaan muista varhaiskasvattajista.

Johtopäätöksenä toiseen tutkimuskysymykseen voimme päätellä, että varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvattajat toimivat työssään eri tavoin yhdenvertaisuuden edistämiseksi perheiden välillä ja heillä on ymmärrystä eri menetelmistä kohdata perheitä.

Tuloksissa korostui esimerkiksi avoin keskusteluyhteys, ystävällinen kohtelu, sensitiivisyys sekä ymmärtäväisyys yhdenvertaisuutta edistävinä tekijöinä päivittäisessä arjessa, kuten hakutilanteissa ja keskusteluissa perheiden kanssa. Haasteen tai huolen ilmetessä avoin keskusteluyhteys, esimerkiksi kunnioittavasti kysyminen tai puheeksi ottaminen, koettiin vahvistavan yhdenvertaisuuden toteutumista perheiden kanssa. Selkeää kommunikointia pidettiin tärkeänä, jotta jokainen ymmärtää ja tulee ymmärretyksi. Tuloksista voimme päätellä, että yksikössä kommunikoidaan hyvin perheiden kanssa sekä huomioidaan monimuotoiset perheet arjessa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvattajien vastuulla on saada lapsiryhmän toiminta näkyväksi huoltajille ja tiedotettaessa pitää ottaa huomioon myös perheet, jotka esimerkiksi eivät ymmärrä suomen kieltä (Helsingin kaupunki 2024: 34). Kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat mainitsivat käyttävänsä esimerkiksi kuvallista tukea, tulkkia, englannin kieltä tai kääntäjää kommunikoinnissa tarpeen mukaan. Nämä menetelmät ovat positiivisen erityiskohteluun liittyviä erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on turvata esimerkiksi kaksikielisten perheiden asemaa ja olosuhteita varhaiskasvatuksessa (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2025). Tuloksissa todettiin perheiden tarpeiden huomioiminen ja niihin vastaaminen sekä perheiden näkökulman huomioon ottaminen tärkeäksi.

Varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvattajilla on ymmärrystä sensitiivisestä kohtaamisesta, ja he ymmärtävät yhdenvertaisuuden käsitteen merkityksen varhaiskasvatuksessa. Tuloksissa nousi esille sensitiivisyys merkittävänä tekijänä perheiden kohtaamisessa, ja varhaiskasvattajat toivat vastauksissaan ilmi oman kokemuksensa sensitiivisestä kohtaamisesta. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvattajien tehtävänä on kohdata ja kuunnella sensitiivisesti, jos perheessä on huolia (Helsingin kaupunki 2024: 34). Sensitiivinen kohtaaminen luo perustan luottamukselliselle keskustelulle. Luottamuksen on mahdollista syntyä, kun ihminen kokee tulleen kohdatuksi arvostavasti ja kunnioittavasti. (Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskus 2025.)

Monimuotoisten perheiden osallisuuden kokemuksen kannalta varhaiskasvatuksella on elintärkeä rooli, minkä takia on tärkeää, että varhaiskasvattajat kohtaavat perheet tasa-arvaisesti (Frost & Goldberg 2020). Halusimme edistää ajattelutapaa, jossa kaikki perheet nähdään tasa-arvoisina. Vastataksemme tähän ilmiöön tarkastelimme varhaiskasvattajien näkökulmia perheiden kohtaamisesta ja halusimme ottaa selvää heidän osaamisestaan ja kokemuksistaan. Tuloksista voimme tulkita, että varhaiskasvattajilla on tarkoituksenmukaisia taitoja kohdata perheitä yhdenvertaisesti. Näin ollen opinnäytetyömme vastaa ilmiöön tuottamalla uutta tietoa varhaiskasvattajien osaamisesta ja ymmärryksestä kohdata monimuotoisia perheitä.

8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien näkökulmia monimuotoisten perheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimustarve lähti työelämäkumppanimme mielenkiinnosta aihetta kohtaan, koska yksikössä monimuotoisuutta oli vähän. Halusimme keskittyä perhetyön näkökulmaan varhaiskasvatuksessa, sillä mielestämme tutkimusaineistoa aiheesta on rajallisesti. Erityisesti perhetyön näkökulma kiinnosti henkilökohtaisesti meitä oman ammatillisuutemme kannalta, sillä perheiden kanssa tehtävä yhteistyö kuuluu varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaan. Kyselyn toteuttamisen aikana yksikössä ei työskennellyt yhtään varhaiskasvatuksen sosionomia. Tämän myötä pohdimme, olisivatko vastausten sisällöt ja määrä olleet erilaisia, jos kyselyyn olisivat vastanneet varhaiskasvatuksen sosionomit. Olisimme voineet tutkia varhaiskasvatuksen sosionomin ja muiden varhaiskasvattajien välisiä eroja työnkuvassa sekä toiminnassa. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva on vielä muuttuva, joten sen tutkiminen käytännön työssä olisi hyödyllistä. Opinnäytetyömme aihe liittyy vahvasti varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan, sillä se sisältää perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja yhdenvertaisuuden edistämistä.

Odotimme enemmän toisistaan eriäviä vastauksia varhaiskasvattajilta ja suurempaa vastaajamäärää kuin lopulta saimme. Valitsimme aineistonhankintamenetelmäksi kyselylomakkeen ja työelämäkumppaniksi koko varhaiskasvatusyksikön juuri sen takia, että saisimme kyselyymme paljon kattavia, monipuolisia ja erilaisia vastauksia. Varhaiskasvatusyksikköön kuului kolme päiväkotia, joista saimme kahdesta vastauksia. Yhteydenpidossa työelämäkumppanin kanssa ilmeni kyselyn toteuttamisen aikana haasteita, minkä uskomme vaikuttaneen yhden päiväkodin puuttumiseen tuloksissa ja näin ollen myös tulosten määrään.

Olimme yllättyneitä vastanneiden varhaiskasvattajien pitkistä ja jopa henkilökohtaisista vastauksista. Saamamme pitkät vastaukset myös kompensoivat pientä vastaajamäärää. Pienen vastaajamäärän takia vastauksista ei kuitenkaan näkynyt merkittäviä eroavaisuuksia, mikä vaikuttaa tulosten tutkimiseen. Olimme tyytyväisiä kyselyn tuloksiin, ja mielestämme pieni vastaajamäärä ei haitannut opinnäytetyön toteutusta tai lopputulosta.

Luotettavuutta pohdittaessa on mietittävä, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen, kuinka tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Vaikka vastaajat vastasivat kyselyyn laajasti, on tärkeää pohtia sitä, kuinka avoimesti vastaajat vastaavat moninaisuuteen

liittyviin kysymyksiin. On mahdollista, että vastaajat eivät ole tuoneet ilmi kaikista sensitiivisimpiä aiheita vastauksissaan, minkä takia lukijan täytyy analysoida vastauksia kriittisesti. Sensitiivisen aiheen takia muotoilimme kuitenkin kysymykset siten, että vastaajat voisivat vastata niihin mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Jäimme pohtimaan, vaikuttaako pienen vastaajamäärän lisäksi aiheen sensitiivisyys siihen, että emme saaneet toisistaan eriäviä vastauksia.

Opinnäytetyömme eettisyyden varmistamiseksi noudatimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Halusimme luoda luottamusta vastaajiin kunnioittamalla heidän ihmisarvoansa ja itsemääräämisoikeutta. Loimme luottamusta vastaajiin kyselyn alkutekstin avulla, jossa kerroimme kyselyyn vastaamisen olevan anonyymia ja vapaaehtoista. Anonymiteetti mahdollisti sen, että vastaajille ei aiheudu minkäänlaisia haittoja vastaamisesta. Luodaksemme luottamusta halusimme, että työelämäkumppanillamme on mahdollisuus vaikuttaa kyselylomakkeeseen.

Mielestämme olisi ollut mielenkiintoista saada opinnäytetyöhön myös varhaiskasvatuksen sosionomeja osallistujiksi. Opinnäytetyön tutkimusta jatkokehittäisimme seuraavaksi suuremmalle kohderyhmälle sekä keskittyen varhaiskasvatuksen sosionomeihin, jotta saisimme enemmän aineistoa tutkittavaksi. Kyselyä voisi myös jatkokehittää entistä kattavammaksi ja kysymyksiä tarkemmiksi, minkä myötä analysoitavan aineiston määrä kasvaisi. Keskityimme opinnäytetyössämme varhaiskasvattajien kokemuksiin, mutta aihetta olisi voinut tutkia myös perheiden näkökulmasta. Toinen jatkotutkimusidea olisikin tutkia sitä, miten monimuotoiset perheet itse kokevat tulevansa kohdatuksi varhaiskasvatuksessa. Uskoisimme tämän koskettavan monia perheitä. Kyselyn vastaukset myös vahvistivat tätä ajatusta, sillä monissa vastauksissa mainittiin aiheen ajankohtaisuus ja tärkeys nyky-yhteiskunnassa. Olisi myös mielenkiintoista vertailla varhaiskasvattajien ja perheiden näkökulmia keskenään.

Odotustemme mukaisesti varhaiskasvattajat suhtautuivat myönteisesti lisäkoulutukseen, ja jatkokehitysideana varhaiskasvatussyksikköön voisi järjestää lisäkoulutuksen tai kehittää aiheesta kehittämistyönä oppaan. Odotimme kuitenkin lisäkoulutustarpeen korostuvan vahvemmin tuloksissa. Oletimme, että pitkään työskennelleiden ja vähemmän kokemusta omaavien varhaiskasvattajien vastauksissa saattaisi ilmetä eroja, jotka heijastaisivat vuosien aikana tapahtunutta muutosta monimuotoisia perheitä koskevassa keskustelussa. Positiivista kuitenkin oli, että tuloksista näkyi varhaiskasvattajien jo olemassa olevat konkreettiset toimintatavat yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Monimuotoisia perheitä koskevia tutkimuksia on edelleen rajallisesti, minkä myötä opinnäytetyömme tuo uutta tietoa aiheesta. Halusimme keskittyä varhaiskasvattajien näkökulmaan, sillä varhaiskasvattajat ovat tärkeässä roolissa lapsiperheiden arjessa. Tämän näkökulman myötä tavoitteenamme oli, että opinnäytetyöstämme hyötyisivät niin varhaiskasvattajat kuin monimuotoiset perheet. Opinnäytetyömme auttaa varhaiskasvattajia reflektoimaan omia toimintatapojaan ja siten lisää ymmärrystä monimuotoisista perheistä. Kun tietoisuus ja sen myötä ymmärrys monimuotoisista perheistä kasvaa, myös toimintatavat kehittyvät kohti yhdenvertaisempaa varhaiskasvatusta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessimme on onnistunut. Olemme opinnäytetyön aikana perehtyneet syvällisesti varhaiskasvatukseen, monimuotoisiin perheisiin ja niitä koskevaan lainsäädäntöön ja säädöksiin. Olemme kehittyneet varhaiskasvatuksen ammattilaisina prosessin myötä ja oppineet varhaiskasvatuksen sosionomin ammatillisuudesta. Prosessi on vahvistanut erityisesti ymmärrystämme perheiden kanssa tehtävän yhteistyön suuresta merkityksestä varhaiskasvatuksessa ja yhdenvertaisen kohtaamisen tärkeydestä.

Lähteet

Eerola, Petteri & Paananen, Maiju & Repo, Katja 2021. 'Ordinary' and 'diverse' families. A case study of family discourses by Finnish early childhood education and care administrators. *Journal of Family Studies* 29 (2). 489–505.

Frost, Reihonna L. & Goldberg, Abbie E. 2020. The ABCs of Diversity and Inclusion: Developing an Inclusive Environment for Diverse Families in Early Childhood Education. *ZERO to THREE Journal* 39 (3). 36–41.

Helsingin kaupunki 2024. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2024. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf>. Viitattu 6.5.2025.

Helsingin kaupunki 2025. Mikä on perhe? InfoFinland-verkkosivusto. <<https://www.infofinland.fi/fi/family/what-is-a-family#heading-71d2683b-32e2-45f8-9234-fc09b7ec3ff7>>. Viitattu 3.12.2025.

Jokinen, Kimmo 2022. Perinteiset perheet, moninaiset perheet. *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 30 (3). 312–314.

Juhila, Kirsi 2021. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, Jaana (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>>. Viitattu 15.10.2025.

Jyrinki, Erkki 1974. *Kysely ja haastattelu tutkimuksessa*. Jyväskylä: Gaudeamus.

Järvinen, Hanna-Mari 2024. *Omat tehtävänkuvat. Sosionomit varhaiskasvatuksessa. Opas työntekijöille ja työnantajille*. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. <<https://talentia.lukusali.fi/index.html#/reader/65df0eb0-80b2-11ef-ab15-00155d64030a>>. Viitattu 28.4.2025.

Koulu, Sanna & Sihvonen, Ella & Aarnio, Kia & Moring, Anna 2023. Laki ja perheiden monimuotoisuus. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023: 22*. Valtioneuvosto. <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/347657bc-6fee-474d-b574-ea7622038cf2>>. Viitattu 15.4.2025.

Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015. Annettu Helsingissä 20.2.2015.

Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023. Annettu Helsingissä 14.4.2023.

Laki äitiyslain muuttamisesta 1155/2019. Annettu Helsingissä 29.11.2019.

Lastensuojelun keskusliitto 2022. Lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Lastensuojelun keskusliiton politiikkasuositus 4/2022. <<https://www.lskl.fi/julkaisut/politiikkasuositus-lapsella-on-oikeus-laadukkaaseen-varhaiskasvatukseen/>>. Viitattu 5.9.2025.

Monimuotoiset perheet -verkosto 2024. Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa. Opas kasvatusalan ammattilaisille. <<https://www.monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/opas-varhaiskasvattajille/>>. Viitattu 8.5.2025.

Moring, Anna & Kaunisto, Tiina-Emilia 2021. Miten työelämän perheystävällisyydessä huomioidaan perhetilanteiden monimuotoisuus? Työelämän tutkimus. Teoksessa Sukupuoli ja tasa-arvo 2020-luvun työelämässä 19 (4). 646–659.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.

<<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>>. Viitattu 5.9.2025.

Opetushallitus 2025. Koulutus ja tutkinnot. Kotini. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kotini>>. Viitattu 10.9.2025.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Reliabiliteetti. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html>. Viitattu 27.11.2025.

Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskus 2025. Ammattilaisille. Sensitiivinen kohtaaminen. Verkkosivut. <<https://perhesuhdekeskus.fi/ammattilaisille/sensitiivinen-kohtaaminen/>>. Viitattu 22.11.2025.

Seta ry 2025. Ihmisoikeudet. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Tasa-arvolaki. Verkkosivut. <<https://seta.fi/ihmisoikeudet/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/tasa-arvolaki/>>. Viitattu 10.9.2025.

Siimes, Ulla 2021. Jokainen perhe on omanlaisensa. Lastensuojelun Keskusliitto. Lapsen maailma -verkkosivusto. <<https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/jokainen-perhe-on-omanlaisensa/>>. Viitattu 24.4.2025.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu 11.6.1999.

Tietoarkisto 2021. Palvelut. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Kyselylomakkeen laatiminen. < <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>>. Viitattu 29.4.2025.

Tietoarkisto 2025. Palvelut. Aineistohallinnan käsikirja. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. < <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>>. Viitattu 26.11.2025.

Tilastokeskus 2025. Tietoa tilastoinnista. Käsitteet. Perhe. < <https://stat.fi/meta/kas/perhe.html> >. Viitattu 25.4.2025.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. <<https://tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi/ihmistieteiden-eettinen-ennakoarviointi/>>. Viitattu 28.4.2025.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018.

Vlasov, Janniina & Salminen, Jenni & Repo, Laura & Karila, Kirsti & Kinnunen, Susanna & Mattila, Virpi & Nukarinen, Thomas & Parrila, Sanna & Sulonen, Hanna 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24: 2018.

Vuori, Jaana 2021a. Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. < <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/johdatus-laadulliseen-tutkimukseen-ja-verkkokasikirjaan/>>. Viitattu 28.11.2025.

Vuori, Jaana 2021b. Yleiset analyysitavat. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. < <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/yleiset-analyysitavat/>>. Viitattu 28.11.2025.

Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry 2025. Moninaisuus. Mitä on moninaisuus? Kulttuuria kaikille -verkkosivut. <https://www.kulttuuriakaikille.fi/moninaisuus_mita_on_moninaisuus>. Viitattu 8.9.2025.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2025. Tehtävämme. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjintään puuttuminen. Aiheet. Positiivinen erityiskohtelu. <<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/positiivinen-erityiskohtelu>>. Viitattu 10.9.2025.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 7.7.2025 14.59 ja päättyy 7.7.2026 23.59

Kyselylomake Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari varhaiskasvattajille

Tämän kyselylomakkeen vastauksia käytämme aineistona opinnäytetyössämme, joka käsittelee monimuotoisten perheiden kohtaamista varhaiskasvatuksessa.

Kaikki vastaukset ovat anonymoivia, eli kenenkään henkilöllisyys ei paljastu.

Tutkimme varhaiskasvattajien ammatillista osaamista kohdata monimuotoisia perheitä.

Kysymykset ovat avoimia. Toivomme monipuolisia ja kattavia vastauksia, mutta kaikenlaiset vastaukset ovat tervetulleita! Ethän siis ota paineita kyselyyn vastaamisesta.

Arvostamme jokaisen osallistumista kyselyynne. Kiitos, että olette mukana ja mahdollistatte opinnäytetyömme onnistumisen!

Terveisin Ainu & Katariina

1. Missä Fredriksberg-Pasila-Pikku-Duunari varhaiskasvatusyksikön päiväkodissa työskentelet ja kuinka kauan olet työskennellyt siellä?

B I U S

2. Mikä on koulutustautasi?

B I U S

3. Kerro, miten perheiden monimuotoisuus näkyy päiväkodin arjessa?

B I U S

4. Mitä eri perhemuotoja tunnistat?

B I U S

5. Miten toimit työssäsi, että yhdenvertainen kohtaaminen toteutuu perheiden välillä ja millaisia taitoja sinulla on kohdata monimuotoisia perheitä? Voit kertoa esimerkkejä halutessasi. Pohdi, mitkä asiat ja kokemukset vaikuttavat vastaukseesi.

B I U S

6. Koetko tarvitsevasi/yksikkösi tarvitsevan lisäkoulutusta aiheeseen liittyen?

B I U S

7. Herättikö kysely ajatuksia? Kerro vapaasti ajatuksistasi sekä palautetta kyselystä.

B I U S

Tietojen lähetys

TALLENNA